

Istanbul Journal of Arabic Studies (ISTANBULJAS)

<http://dergipark.gov.tr/istanbuljas>

Volume 1, Issue 1, 2018-1, p. 111-114

Submission /Başvuru: 31 October/Kasım 2018

Acceptance /Kabul: 24 December /Aralık 2018

**Dr. Şâbit el-Alûsî, Şi‘riyyetu’n-naşş (Metnin Şiirselliği),
Dâru Kunûzi’l-Ma‘rife, Ürdün 2016, 160 p/s.,
ISBN: 978-995-774-502-8**

شعرية النص

دار كنوز المعرفة للنشر و التوزيع، عمان، الأردن 2016، 160 ص.

تأليف: ثابت الألوسي

Rukiye Aydemir*

“İyi kitaplar, babalarını ebedileştiren çocuklardır.”

Eflatun

Iraklı yazar Dr. Şâbit el-Alûsî’nin Irak ve diğer Körfez ülkelerinde yayımlanmış 15 makalesinden oluşan bu kitabı, teorik ve pratik açıdan الشعرية (şiirsellik) kavramını okuyucuya sunmaktadır. Eser, bir metni edebi kılan bir takım sanatsal ve estetik unsurları ele alarak her başlık altında الشعرية kavramını incelemektedir.

Tzvetan Todorov’a göre hitabet sanatının nitelikli söylemlerinden olan şiirsellik, Rolan Bart’a göre hem nesri hem de sözlü bir mesajı, edebi eser kılan bir sanattır. ‘Abdullâh el-Gadâmî, الشعرية ibaresini الشاعرية olarak isimlendirmiştir. الشاعرية kelimesinin müradifi bazılarına göre “el-Edebiyye”

* Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, (rukiye.aydemir@istanbul.edu.tr).

veya “İnşâ’iyye” ya da “Şinâ’atu’l-Edeb” tir. Jean Cohen’e göre ise şiirsellik, konusu şiir olan bir ilim dalıdır. Yazar ise الشعرية kavramını sadece şiir sanatı ile sınırlandırmıştır.¹

Filozoflar الشعرية sözcüğünün sınırlarını genişleterek şiiri nesirden ayıran şeyin sadece vezin olmadığını, veznin dili kullanım yolu olduğunu belirtmişlerdir. Bu anlamda metne şiirsellik özelliğini kazandıran şey ölçülü ve kafiyeli bir söylem olması değil bilakis özgün ve duyumsanan bir söylem olmasıdır.²

Arap Körfezi modern şiirindeki şiirsel metinleri inceleyen bu çalışma, metnin şiirselliğine yani metni şiirsel yapan sanatlara ve yöntemlere odaklanmaktadır. Dr. Şâbit el-Âlûsî, eserinde her ne kadar modern eleştiri usulünü takip etse de klasik eleştiri yönteminden de uzak kalmamıştır. Metinleri sadece modern üslup çalışmalarıyla incelememiş aksine klasik ve modern eleştiri unsurlarını birleştirerek analiz etmiştir. Bu anlamda yazarın İbn Câfer, el-Ķartâcinî, Câhız ve İbn Reşîk gibi klasik dönem eleştirmenlerinin yanı sıra Batılı ve Arap; Roman Jakobson, Roland Barthes, Jean Cohen, Tzvetan Todorov ve ‘Abdullâh el-Ķadâmî gibi modern dönem eleştirmenlerine de yer verdiğini görüyoruz.

el-Âlûsî, ‘Ummânî’nin şiirlerindeki üslupsal özelliklere dair yaptığı analizlerde şairin belirli bir üslubu olmadığına dikkat ekmiştir. Çünkü şair, birbiriyle çelişen farklı eğilimlere sahiptir. Bir yandan klasik kalıpları ve örnekleri kullanırken yani metinlerdeki lafız ve yapı sağlamlığı ve hitabet dilinin coşkunu bakımından seçkin klasik metinlerden yararlanırken diğer yandan da genel çerçevesini klasik forma dayandırdığı metni, modern dönem ritmiyle yazmıştır.

Öte yandan yazar, modern şiirin klasik yöntemlere bağlı olduğuna da dikkat çekmiştir. Eleştirmenler bu durumu “mücâvere” olarak isimlendirmektedir. Mücâvere, şairin sanatsal bir zorunluluktan dolayı müradif kelime kullanarak bir şeyi söylemesi yani belirli bir sahne üretmesidir. Bu şekilde doğrudan işaret etmek yerine yakın (mücâvere) bir başka delille ifade edilir.

---

¹ Şâbit el-Âlûsî, Şi'riyyetu'n-naşş, (Ürdün: Kunûzu'l-Ma'rife Yayınları, 2016), s. 9.

² el-Âlûsî, a.e., s. 10.

Okur okuma yolculuğu boyunca, kitapta farklı zamanlara ve şairlere ait metinler olduğunu ve yazarın okuyucuya yeni ve farklı eleştiriler sunduğunu sezecektir. Nitekim el-Âlûsî bu şekilde klasik ve modern dönemde bir metni şiirsel yapan özelliklere işaret ederek okuyucuyu aydınlatmaktadır.

Dikkatli bir okur, yazarın kitabında takip ettiği yöntemler arasında tahlilini ele aldığı metnin tarihi arka planını da göz önünde bulundurduğunu fark edecek ve kitap ve tarih arasında açık bir bağ olduğunu görecektir. Yazar, şair 'Abdurrezzâk er-Rubey'î'nin "Cenâ'iz Mu'allâka" adlı divanında kötümser ve ağlamaklı diliyle kaybettiği şerefine ağlamasını kendisinden önce es-Sûmerî'nin Babil şehirlerinden Lekş'in kaybedilmesinin ardından ağlamasına benzetmiştir. Bunun yanı sıra dini motiflerden de örnekler bulunmaktadır:

لقد لقينا من سفرنا هذا نصبا۔ (Gerçekten biz bu yolculuğumuzda yorulduk - Kehf:62)

Okuyucudan gizlenmesi mümkün olmayan tüm bu öğeler de şiirsellik unsurlarındandır.

el-Âlûsî, الشعرية olarak tanımlanan metinlerde uzun süredir kullanılmamasına rağmen romantik eğilime de değinerek doğadan ya da masum çocukluk dünyasından gelen duygusal ibarelere yer vermiştir.

Arap şiir dünyasında önemli bir yer teşkil eden 1987 Filistin İntifadası, İsrail işgali, sebep olduğu acılar ve Arap entelektüellerindeki psikolojik şoku da kitapta yer bulmaktadır. Şairler için İntifada, karanlık tünelden sonra çıkan bir ışık olmuş ve sadece anavatanlarının taşlarıyla işgalcilere direnen Filistinli çocukları, duyguları ve vicdani harekete geçiren bir çerçeve içerisinde gelecek nesillere resmetmişlerdir. Ancak şairlerin bu tarihi anları tasvir etmeleri yeni bir şey değildir. Çünkü eski zamanlardan beri direniş şiir türü bulunmaktadır.

Körfez şairlerinin şiirsel metinlerinde, varoluşçuluk felsefesi görüşleri de bulunmaktadır. Bazı şiirler, gerçekliğin sınırlarını aşır eşyaların kalbine nüfuz ederken bazıları da insanı; sosyal, politik ve ekonomik resminin ötesinde onu ölüm tohumu taşıyan, kırılğan, anı yaşayamayan, acımasız kader tarafından yönetilen ve her yerden kuşatılmış bir nesne olarak tasavvur eder.

Yazar, okuyucuda güzellik duygusunun uyarılıp vicdani alanlara nüfuz edebilmesinin yumuşak bir dilden geçtiğini ifade etmektedir. Bu anlamda güzel

bir üsluba sahip hakiki ifade dili ise; yaratıcı, büyüleyici ve simgesel ibareler kullanan metinlerde bulunmaktadır. Nitekim şair Câfer 'Allâkı'nın şiirleri yumuşak ifade diliyle okuyucuda bitmek bilmeyen güzel duygular uyandırmaktadır.

el-Âlûsî, Körfez şairleri arasında bir dizi estetik üsluba ve yönlere çoğunlukla da beklenmedik bir şekilde karakterlerin çoğalmasına, bir olayın tasvirine veya 'Alî el-'Allâkı'de olduğu gibi; كآبة خشبية - الدم الخشن (sert kan) - (ahşap üzüntü) - لهب بارد (soğuk alev) - غبار الكلام (sözün tozu) - زهرة الروح (ruhun çiçeği) gibi sembolik işaretler kullanılmasına da değinmektedir.

Yazar aralarında Umman, Irak, Kuveyt ve diğer Körfez Arap ülkelerinden birçok şairin kasidelerini şiirsellik açısından incelemiştir. Yine gerçek şiiri kendisinden ayıran önemli noktaları ifade etmiş ve bütün şiirlerde şiirselliği ortaya çıkarmak için belirgin özellikleri vurgulamıştır. En net eleştiri yöntemi uygulama sahasına inmektedir. el-Âlûsî'de uygulama sahasına inerek bir metni farklı açılardan incelemiş ve okurda çeşitli çağrışımların ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur.

Yazar kasideleri eleştirirken onları bir bütün olarak ele almış ve yine kasidenin muhtevasındaki şiirsel unsurları da bir bütün olarak değerlendirmiştir.

Yazara göre her ne kadar zaman ve mesafeler birbirinden uzaklaşsa da modern şairler üzerinde klasik şiirin izleri hep açık bir şekilde görülmektedir.